

Nr 56

Av herr **Hermansson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.*

I fråga om *bibliotekersättningen* — behandlad i statsverkspropositionens bilaga 10 under rubriken *B 5 Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.* — går departementschefen utan angiven motivering emot de blygsamma ersättningsökningar som begärts av styrelsen för Sveriges författarfond och Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation. Förslaget under denna punkt innebär således att grundbeloppet för lån av originalverk stannar vid 6 öre och för lån av referensexemplar av originalverk vid 24 öre. Hälften av ersättningssummorna tillfaller Sveriges författarfond, vilken använder dessa penningmedel främst till socialt inriktad verksamhet bland författare och författares efterlevande.

Upprättandet och utvecklandet av samhällsägda bibliotek med avgiftsfri boklånerätt för allmänheten kan betraktas som en av de stora kulturgärningarna. Intet tvivel kan råda om att inte minst landets författare är ense om en sådan bedömning. Denna honnör för en stor och fortlöpande samhällelig kulturinsats kan emellertid inte innesluta något försvar för den sträva politik gentemot författarna som i synnerhet bibliotekersättningens ringhet är ett uttryck för.

Inte heller kan själva tillvägagångssättet vid ersättningarnas fixering egentligen godtas. Författarna är ju de andliga upphovsmännen till de bokverk som genom samhällets försorg ställts till allmänhetens förfogande via de offentliga biblioteken. Verken är produkter av skaparmöda, originalverk som kan sägas vara i denna mening författarens egendom. Att samhället övertar den frambragta produkten med det prisvärda syftet att ge allmänheten tillgång till densamma torde emellertid inte möta gensaga från någon, allra minst från författarna själva. Men här inträffar det osedvanliga att den som övertar produkten för att överlämna den till allmänt nyttjande — alltså samhället — underlåter att förhandla med produkternas skapare eller med deras intresseorganisationer beträffande ersättningen för att verken lämnas ut. Det som sker är endast att genom några rader i statsverkspropositionens bilaga 10 yrkas att ersättningen

skall vara så eller så begränsad. På knappast något annat verksamhetsområde skulle ett sådant tillvägagångssätt ifrågasättas eller godtas.

I detta fall tillkommer att den begagnade metoden och dess svaga resultat i ersättningsavseende drabbar en kår, vars ekonomiska utbyte av den skapande verksamheten är i allmänhet generande ringa. Till detta bidrar delvis att den fria tillgången till böcker genom de offentliga biblioteken minskar försäljningen i bokhandeln och därmed starkt begränsar författarens försäljningsroyalties. Ekonomisk förstärkning i form av stipendier kommer endast en del av författarna i åtnjutande av, och i de fall stipendiering förekommer är beloppen i allmänhet relativt små och oftast endast tillfälliga. Till detta får läggas att otillräckligheten i bibliotekersättningen leder till att Sveriges författarfond tillföres alltför ringa belopp i förhållande till dess stora sociala uppgifter — en fråga av särskild vikt i detta sammanhang.

Anknytande till de synpunkter i ämnet som anförts i kommunistiska motioner till 1965 och 1966 års riksdagar vill vi framhålla, att hur viktig och angelägen stipendiering under nuvarande förhållanden än är, så bör ledstjärnan likväl vara att ge konstskaparen goda arbetsmöjligheter, att säkra god avsättning för konstprodukterna och tillse att en skälig ersättning erhålles för dem eller för deras nyttjande. I detta sammanhang är det emellertid inte lämpligt att mera ingående analysera dessa frågor. Rent allmänt får likväl sägas att en effektiv och varaktig lösning av kulturarbetarnas problem, som också är samhällets problem, inte kan uppnås utan den vägledande principen att kulturarbetarna tillförsäkras goda utbildnings- och utkomstmöjligheter. Utkomstmöjligheterna bör skapas bl. a. genom bättre ersättning för det kvalificerade arbetet, däribland genom att lämna författarna skälig ersättning för att samhället övertar deras verk. En sådan politik gentemot konstskaparna skulle främja uppkomsten av en kulturmiljö, inom vilken konstskaparens produktiva insatser mera organiskt sammansmälte med samhällslivet i dess helhet, en miljö i vilken samhällets potentiella behov av deras bidrag uppenbarades och kulturen på ett helt annat sätt än nu blev allmän angelägenhet. Den något bättre ersättning åt författarna för utnyttjandet av deras verk som vi här föreslår skulle utgöra en liten, om än ringa, glidning i denna riktning.

Med stöd av det anförda föreslås,

att riksdagen vid behandlingen av punkt B 5 i statsverkspropositionens bilaga 10 måtte besluta att höja biblioteksersättningens grundbelopp från 6 till 10 öre för lån av rättskyddat svenskt originalverk och till 4 öre för lån av översatt verk samt motsvarande höjningar för referensexemplar, samt

att vederbörande utskott måtte hemställa om förslag till
motsvarande uppräknig av ifrågavarande förslagsanslag.

Stockholm i januari 1967

C. H. Hermansson (k) Henning Nilsson (k) Gunvor Ryding (k)

Sven Hector (k) Erik Karlsson (k)
